

Toimialojen johtajat ja palvelujohtajat
Toimialojen talouspäälliköt / toimialojen talousvastaavat
Henkilöstöpalvelut, palkat, palkkaohjelman pääkäyttäjät

Talousarvio 2024 -laadintaohjeet

1) Talousarvioprosessin valmistelun lähtökohdat

1. Kuntalaki ja talousarvion sitovuus

Kuntien talousarviosta ja -suunnitelmasta säädetään kuntalain 110 §:ssä. Kuntalain mukaan "valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja veloitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien."

Talousarvion valmistelusta vastaa kaupunginhallitus ja jokainen hallintokunta omalla toimialueellaan. Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa hyväksytään sekä kunnan että kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvioprosessi etenee talousarvion laadintaohjeen mukaisesti talouspalveluiden johdolla ja ohjeistuksen mukaisesti. Toimialajohtajat vastaavat siitä, että vastuualueensa käyttötalouden talousarvioehdotus valmistuu ja käsitellään lautakunnissa ohjeessa esitetyn aikataulun mukaisesti.

2. Lautakunnassa käsiteltävän talousarvioehdotuksen ohjeellinen sisältö

I Käyttötalousosa

- strategiset toiminnalliset tavoitteet
- taloudelliset tavoitteet
- olennaiset talousarvioon vaikuttavat huomiot
- ulkoisten määrärahojen budjettiyhteenvedo
- ulkoisten ja sisäisten määrärahojen budjettiyhteenvedo
- palvelualueiden ulkoisten määrärahojen budjettiyhteenvedo

II Investointiosa

- käyttöomaisuusirtaimistojen hankintaesitykset
- investointisuunnitelma 2024 ja suunnitelmavuodet 2025-2026
- mahdolliset hankekohtaiset perustelut 2024

III Vakanssiesitykset

Lautakuntien talousarvioprosessissa tulee huomioida, että taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Talousarvion sitovuus määräytyy lautakunnittain siten, että sitovia lukuja ovat lautakunnan **ulkoiset kokonaistulot, kokonaismenot ja netto**.

Konsernipalveluyksikön sekä kaupunkikehityksen lautakunta on kaupunginhallitus. Kumpikin edellä mainittu kokonaisuus esitetään omana kokonaisuutenaan (Kh, konserni; Kh, kaupunkikehitys) ja konsolidoidaan yhteensä. Konsolidoidun kokonaisuuden, kaupunginhallituksen sitovia lukuja ovat ulkoiset kokonaistulot, kokonaismenot ja netto.

3. Aikataulu

Vuoden 2024 talousarvio-ohjeet ja ohjeellinen kehys ovat käsiteltävänä kaupunginhallituksessa **15.-16.6.2023**.

Talousarvion valmistelu ja laadinta on aloitettu toimialoilla/lautakunnissa toukokuussa 2023 toiminnan suunnittelun, merkittävien muutostarpeiden, kulukasvuarvioiden, investointitarpeiden ja muiden talousarvioon merkittävästi vaikuttavien erien osalta.

Talousarvion jatkovalmistelussa tulee huomioida kaupunginhallituksen päätös kehuksesta.

Toimialojen johtajat ja toimialojen talousvastaavat käyvät edellä mainitun valmistelun pohjalta edellisvuotiseen tapaan **talousarviokeskustelun** talousjohtajan, kaupunginjohtajan ja kirjanpitoapäällikön kanssa **viikoilla 33-35**. Talousarviokeskustelua varten keskuksat koostavat toimialojen johtajat ja talousvastaavat koostavat lautakuntatasoisen kirjallisen yhteenvedon palvelualueiden toiminnallisista ja taloudellisista muutoksista verrattuna vuoden 2023 tämänhetkiseen muutettuun talousarvioon.

Toimialat valmistelevat toiminnalliset ja taloudelliset näkökohdat huomioivat talousarvioehdotuksensa siten, että ne on käsitelty lautakunnissa **syyskuun 2023 loppuun mennessä**. Kaupunginhallituksen alaisten kokonaisuuksien käsittelyn aikataulu päivitetään alkusyksyllä. Lautakunnat toimittavat talousarvioesitykset talouspalveluihin **29.9.2023 mennessä**.

Talousarvion ensimmäinen luonnos esitellään kaupunginhallituksessa **30.10.-31.10.2023**. Luonnos sisältää lautakunnissa käsitellyt talousarviot, kaupunginhallituksen alaisten kokonaisuuksien käyttötalouden arviot sekä senhetkisen kaupunkitasoisen tuloslaskelman ja rahoituslaskelman. **Talousarvioluonnos esitellään valtuustoseminaarissa/-infossa 1./2.11.2023**.

Veroprosenttipäätökset käsitellään valtuustossa **6.11.2023**.

Kaupunginjohtajan talousarvioehdotus käsitellään kaupunginhallituksessa **20.11.2023**.

Kaupunginhallituksen esitys vuoden 2024 talousarvioksi ja vuosien 2025-2026 taloussuunnitelmaksi käsitellään kaupunginvaltuustossa **4.12.2023**.

Talousarvioprosessi 2024:n aikataulu:

- talousarvion suunnittelu ja lautakuntien muutostarpeet	huhti-toukokuu 2023
- talousarvio-ohjeet ja kehys kaupunginhallituksessa	KH 15.-16.6.2023
- valmistelu toimialoilla kh:n päätöksen mukaisesti	19.6.2023 ->
- toimialojen talousarviokeskustelut kj:n ja tj:n kanssa	vko 33-35
- lautakuntien talousarvioesitykset talouspalveluihin	29.9.2023 mennessä
- talousarvio 2024 -luonnos ja veroprosentit kh:ssa	KH 30.10.-31.10.2023
- valtuustoseminaari/-info	1./2.11.2023
- veroprosenttipäätökset valtuustossa	KV 6.11.2023
- kaupunginjohtajan talousarvioehdotus kh:ssa	KH 20.11.2023
- kaupunginhallituksen talousarvioehdotus kv:ssa	KV 4.12.2023

4. Yhteyshenkilöt

Toimialojen/lautakuntien talousvastaavat:

Konsernihallinto / Konsernipalveluyksikkö (Kh, konserni):

Talousjohtaja Sanna Häkli

Elinvoima- ja kilpailukykytoimiala (Infralautakunta, Lupalautakunta, Kh, kaupunkikehitys):

Taluspäällikkö Sami Koskikallio

Sivistys- ja vapaa-aikatoimiala (Sivistyslautakunta, Vapaa-aikalautakunta):

Taluspäällikkö Esa Ilanti

Taloussuunnittelujärjestelmään liittyvät kysymykset:

Taloussuunnittelija Timo Ojala

Kirjanpitoon liittyvät kysymykset:

Kirjanpitopäällikkö Katja Koskinen

Toiminnallisten tavoitteiden ja riskienhallinnon ohjeistus, koonti ja yhteyshenkilö:

Vs. hallintojohtaja Anni Hakala / Hallintojohtaja Suvi Posio

Vuoden 2024 talousarvion valmistelussa käytetään uutta taloussuunnittelujärjestelmää. Taloussuunnittelujärjestelmä otetaan käyttöön kesän aikana. Järjestelmän käyttöönoton projektivastaavana toimii taloussuunnittelija Timo Ojala. Taluspäälliköt ovat mukana taloussuunnittelujärjestelmän käyttöönotossa. Taluspäälliköt vastaavat oman vastualueensa lukujen operatiiviseen talousarviojärjestelmään syöttämiseen liittyvästä koordinoinnista ja käyttäjien ohjeistamisesta.

Kullakin toimialalla on oma talousvastaava, joka toimii yhteyshenkilönä toimialansa kaikissa talousarvion taloudellisissa kysymyksissä. Toimiala sekä toimialajohtajan johdolla toimialan palvelualue ja palvelualuevastaavat ovat vastuussa budjetin luvuista, niiden syöttämisestä järjestelmään sekä toimialan lukujen oikeellisuudesta. Toimialojen/lautakuntien lukujen valmistuttua talousraportit ja taloudelliset tekstit valmistellaan yllämainitun toimialueen vastuullisen talousvastaavan toimesta. Toimialojen johtajat ja palvelualuejohtajat vastaavat vastualueellaan olevien toiminnallisten ja muiden substanssia koskevien analyysitekstien valmistumisesta riittävän ajoissa ennen toimielinkäsittelyjä.

Lautakuntien talousarviotekstit ja taulukot tuotetaan lähtökohtaisesti samassa formaatissa kuin vuoden 2023 talousarviossa jatkuvuusperiaatteen mukaisesti. Huomioon tulee ottaa Kuntaliiton uusin ohjeistus. Talouspalvelut ohjeistaa tarvittaessa lautakuntia talousarvioidokumenttien esitysmuodosta. Lautakunnat vastaavat omien talousarviopakettiensa valmistumisesta. Talouspalvelut vastaa kaupungin talousarviokirjan kokoamisesta ja sen formaatista. Lautakunnat toimittavat tarvittavat tiedot talouspalveluihin ohjeistuksen mukaisesti ja aikataulussa.

Talousarvion valmistelun lähtökohdat

Yleistä taloudesta

Valtiovarainministeriön taloudellisen katsauksen mukaan maailmantalouden näkymät ovat synkät. Venäjän hyökkäyssodan ja Euroopan energiakriisin jatkumisen lisäksi myös inflaatio jatkuu nopeana. Hyvästä työllisyystilanteesta huolimatta kuluttajien luottamus on heikkoa. Maailmantalouden kasvu hidastuu vuoden 2023 aikana, mutta elpyy vuonna 2024.

Valtiovarainministeriön kevään 2023 taloudellisen katsauksen mukaan julkinen talous on vahvistunut nopeasti, mutta ei pysyvästi. Vuonna 2022 julkisen talouden alijäämä pieneni koronapandemiaa edeltäneelle tasolle. Vuodesta 2023 lähtien alijäämä alkaa kuitenkin heiketä ja pysyy arvion mukaan suurena vuoteen 2027 asti. Julkisen talouden velkasuhde kääntyi kasvuun vuonna 2022 ja kasvun arvioidaan jatkuvan pitkälle tulevaisuuteen. Julkisen talouden kestävyydelle pitkällä aikavälillä riskin muodostavat korkea velkataso, kohonnut korkotaso, sekä kasvavat velanhoitokustannukset.

Valtiovarainministeriön mukaan talouskehitys on epävarmaa ja talouskasvu on hidasta. Valtion menot kasvavat voimakkaasti kehyskaudella ja sekä valtion että paikallishallinnon yhteenlaskettujen alijäämien arvioidaan olevan syviä.

Sote-uudistuksen myötä kuntien palvelutarve kääntyi laskuun ja menojen suurin kasvupaine helpottui vuodesta 2023 alkaen. Kevään 2023 kuntatalousohjelman mukaan kuntatalouden toimintamenot kuitenkin kasvavat tulevina vuosina vuotta 2025 lukuun ottamatta pääosin hintojen kasvun vuoksi. Myös investointipaineet lisäävät kuntien menopainetta. Investointiympäristön näköpiirissä oleva epävarmuus voi lykätä investointeja tai estää investointien toteutumisen. Investointien oletetaan kuitenkin palaavan normaalille kasvu-uralleen kehyskauden aikana. Kuntatalousohjelman mukaan vuosikatteen arvioidaan riittävän kattamaan poistot koko kehyskaudella, mutta vuosikate ei välttämättä tule riittämään nettoinvestointeihin. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta tulee painelaskelman mukaan jäämään vuosina 2024-2027 hieman negatiiviseksi.

Kuntatalouden kokonaistarkastelun lisäksi yksittäisten kuntien talouden tarkastelu on merkityksellistä, koska kuntien välillä on merkittäviä eroja mm. väestökehityksessä, myös sen aiheuttamat haasteet ja toimintavaihtoehdot ovat erilaisia. Kuntatalousohjelmassa todetaan, että kuntien mahdollisuudet talouden tasapainottamiseksi menoja sopeuttamalla ovat kaventuneet.

Vuosi 2023 on kuntatalouden näkökulmasta hyvin poikkeuksellinen sote-uudistuksen myötä, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät ovat siirtyneet kunnilta hyvinvointialueille. Kuntatalouden näkökulmasta vaikutukset kohdistuvat erityisesti käyttötalouteen käyttötaloustulojen ja -menojen tason ja rakenteen muuttumisen myötä. Sote-uudistuksen myötä kuntien kunnallisveroprosenttia leikattiin 12,64 %-yksikköä vuodesta 2022. Kuntien olemassa olevat ja uudet investoinnit tulee kattaa aiempaa pienemmillä tuloilla, minkä seurauksena lainamäärä kasvaa.

Valtiovarainministeriön kuntatalousohjelman mukaan kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan 2,7 mrd. euroa vuonna 2024. Sen taso alenee noin 75 milj. euroa verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Vuonna 2025 valtionosuudet kasvavat johtuen vuonna 2025 voimaan tulevasta TE-palvelu-uudistuksesta. Uudistuksen osana määrärahoja siirretään työ- ja elinkeinoministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloilta kunnan peruspalvelujen

valtionosuuteen. Valtionosuudet nousevat uudistuksesta johtuen vuonna 2025 noin 930 milj. eurolla yhteensä 3,7 mrd. euroon. Uudistukseen liittyvät siirrot tarkentuvat uudistuksen toimeenpanon valmistelun edetessä ja varmistuvat lopullisesti valtion vuoden 2025 talousarvioesityksen yhteydessä.

Valtiovarainministeriön mukaan valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on kehyskaudella lähes neutraali. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu pieni vähennys. Kuntien uusiin ja laajeneviin valtionosuustehtäviin osoitetaan täysi valtionosuus.

Kuntatalouden ennusteet

Kuntaliiton tämänhetkisten valtakunnallisen painelaskelman mukaan kuntatalouden toimintatulot kasvavat vuonna 2024 vuodesta 2023 2,3 %. Toimintamenojen kasvuvauhti on suurempaa, kasvun ollessa 2,5 %. Näin ollen toimintakatteen muutos vuodesta 2023 vuoteen 2024 on 2,7 %. Tulevien vuosien kehitys on arvioitu suuremmaksi, etenkin vuonna 2025. Verotulot vähenevät vuonna 2024, mutta lähtevät sen jälkeen kasvuun.

Laskennallista talouden sopeuttamista on kehyskaudella lähes kaikissa kuntakokoryhmissä, suhteellisesti eniten pienimmillä kunnilla.

Kuntien ja kuntayhtymien toimintakulujen kasvuarvio:

v. 2023	-56,3 % (Sote-uudistus vähentää kuntien toimintakuluja.)
v. 2024	2,5 %
v. 2025	6,6 %
v. 2026	3,1 %

Palkkojen kasvuarvio:

v. 2023	-49,9 % (Sote-uudistus vähentää kuntien palkkakuluja.)
v. 2024	2,3 %
v. 2025	4,6 %
v. 2026	3,8 %

Toimintatulojen kasvuarvio:

v. 2023	-40,8 % (Sote-uudistus vähentää kuntien toimintatuottoja.)
v. 2024	2,3 %
v. 2025	-0,2 %
v. 2026	1,5 %

Valtionosuuksien kasvuarvio:

v. 2023	-65,4 % (Sote-uudistus vähentää kuntien valtionosuuksia.)
v. 2024	-2,8 %
v. 2025	27,1 %
v. 2026	3,4 %

(Lähde: Kuntaliitto 23.3.2023, Tilastokeskus, Vm Kuntatalousohjelma)

Raision kaupungin taloudellinen tilanne

Raision kaupungin alkuperäinen talousarvio vuodelle 2023 valmisteltiin 3,2 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi.

Raision kaupungin vuoden 2022 tilikauden ylijäämä oli 2,3 miljoonaa euroa. Ylijäämä sisältää 3,235 miljoonan euron investointivarausten. Tilikauden tulokseen vaikuttivat olennaisesti myönteisesti parantuneet verotulot. Edellisvuonna, vuonna 2021 ylijäämä oli 4,5 miljoonaa euroa sisältäen 3,765 miljoonan euron investointivarausten. Vuoden 2020 tulos oli 7,3 miljoonaa euroa ylijäämäinen, vuoden 2019 tulos oli -5,7 miljoonaa euroa alijäämäinen, vuoden 2018 tulos oli -3,7 miljoonaa euroa alijäämäinen ja vuoden 2017 tulos oli 2,2 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Vuoden 2022 tilikauden positiivisella tuloksella taseen kertyneeksi ylijäämäksi muodostui 23,9 miljoonaa euroa eli 959 euroa per asukas.

Raision kaupungin vuoden 2022 taloudellinen kehitys mukaili pääsääntöisesti kuntakentällä tapahtunutta kehitystä. Raision kaupungin tulos oli usean muun kunnan tavoin positiivinen. Positiivisesta tuloksesta huolimatta toimintatuottojen lasku edellisvuodesta sekä etenkin toimintakulujen voimakas kasvu edellyttävät kaupungin toiminnan tarkastelua tulevina vuosina, jotta tuottojen ja kulujen rakenteellinen epätasapaino saadaan käännettyä kestäväälle uralle. On syytä huomata, että vaikka talouden toteuma mukailee talousarviota, merkittävä vuosittainen kulukasvu ilman yhtä merkittävää peruspalveluihin kohdennettua toiminnallista muutosta ei ole pitkällä tähtäimellä kestävä. Kuntien rahoitusjärjestelmät ovat muutoksen äärellä tulevina vuosina, mikä lisää epävarmuutta. Kuntien verotulorahoitus vähenee sote-uudistuksen yhteydessä 12,64 %-yksikköä leikkaantuneen veroprosentin myötä. Kunnilla on myös investointipaineita, jotka tulee kattaa aiempaa pienemmällä tulorahoituksella ja lisääntyvällä velkarahoituksella.

Kaupungilla on edessään historiallisen suuria investointeja ja kaupungin kasvava asukasluku edellyttää toiminnallisia ja sitä kautta taloudellisia panostuksia palvelutarjonnan ylläpitämiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Lainamäärä tulee kasvamaan ja korkokustannukset nykyisellä ja mahdollisesti edelleen kasvavalla korkokehityksellä tulee vaikuttamaan kaupungin tulokseen negatiivisesti. Asiantuntijat ovat painottaneet, että riskikartoitusten rooli kasvaa entisestään, ja panostukset on tarkoituksenmukaista kohdistaa välttämättömien ja lakisääteisten palveluiden tuottamiseen. Taloussuunnitelmakaudella on siis syytä välttää riskisiä hankkeita ja keskittyä lakisääteisen palvelutarjonnan varmistamiseen. Etenkin, kun kaupungilla on suuria investointitarpeita mm. koulujen ja päiväkotien osalta, sekä riskienhallintamielessä että kaupungin toiminnan ja talouden turvaamisen vuoksi kaupungin on suositeltavaa välttää ei-pakollisia, riskiä sisältäviä hankkeita.

Usean vuoden käynnissä ollutta toiminnan ja talouden tasapainon huolellista analysointia on syytä edelleen jatkaa. Toiminnan pitkän tähtäimen suunnitteluun panostaminen tuo kaupungille hyötyä myös talouden tasapainotarkastelussa. Toiminnan systemaattisen suunnittelun lisäksi tarvitaan koko kaupungin kattavaa kulutason maltillisena pitämistä pitkäaikaisen tasapainon saavuttamiseksi ja rakenteellisen alijäämän välttämiseksi.

Talouden tasapainottaminen, tuottojen ja kulujen tasapainon sekä talouden pitkäaikaisen tasapainon saavuttaminen on merkityksellistä, jotta voidaan turvata palvelutuotanto ja jotta voidaan mahdollistaa tulevaisuuden investointeja. Kunnille tulee aika ajoin järjestettäväksi uusi toimintoja, mutta digitalisaation edetessä ja sote-uudistuksen jälkeisten toiminnallisuuksien

tasaantuessa ja vähentäessä nykyhenkilöstön työmäärää, tulevien väliaikaisten uusien toimintojen kuntaorganisaatioihin jalkauttamisen ei pitäisi aiheuttaa uutta henkilöstöresurssin lisäystarvetta.

Tämänhetkisten taustatietojen valossa kaupungin vuoden 2023 muutetun talousarvion tulosenuste on positiivinen. Lautakunnat eivät ole ilmoittaneet suuria muutoksia vuoden 2023 talousarvioon. Sen sijaan verotuloennuste ja valtionosuuslaskelma ovat päivittyneet positiivisesti. Tämänhetkinen maailman tilanne sekä korkotason liikkeet aiheuttavat kuitenkin suurta epävarmuutta talouteen ja talouden ennustamiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kaupungin tulosenustetta päivitetään sitä mukaa, kun uutta päivitettyä tietoa on saatavilla. Myös kehystä on syytä tarkastella alkusyksyllä, mikäli valtakunnalliset ennusteet muuttuvat.

2) Talousarviokehys

Talousarviokehysten pohjalla on toimintakatteen osalta vuoden 2023 muutettu talousarvio huhtikuun raportoinnin mukaisena. Verotulot ja valtionosuudet on päivitetty kehysten pohjaksi viimeisimmän saatavilla olevan tiedon mukaisesti. Lisäksi on huomioitu vastuualueiden ilmoittamien vuodelle 2024 kohdistuvien toiminnallisten muutosten vaikutus. Kulukasvun hillitsemiseksi lautakuntien kulut eivät saa kasvaa lautakunnittaisen raamitaulukon kulukasvuarviota enemmän. *Mikäli kulukasvu on arvioitu edellä mainittua suurempi, edellyttää se lautakunnalta säästötoimenpiteitä.*

Toimialojen tulee pyrkiä mahdollisimman pieneen kulukasvuun ja tarvittaessa säästöihin niiden kuluerien osalta, joita ei ole erikseen säädely, jotta on mahdollista toteuttaa säädelyt (esim. työntekijämitoitus) ja välttämättömät toiminnalliset muutokset (esim. tarpeelliset järjestelmäuudistukset).

Käyttötalouden kustannuksiin vaikuttavat toiminnallisten muutosten lisäksi kunta-alan palkkojen korotukset. Vuoden 2024 talousarviovalmistelussa palkankorotusprosenttina käytetään kaupungin henkilöstöpalveluiden vahvistamaa +4 %, mikä perustuu Kunta- ja hyvinvointialojen sopimusratkaisuun vuosille 2022-2025.

Verotulot arvioidaan Kuntaliiton verotuloennusteen perusteella. Kehyksessä käytettävissä oleva viimeisin verotuloennuste on päivitetty huhtikuussa 2023. Kunnan verotuloennustetta päivitetään ajantasaisesti.

Valtionosuudet arvioidaan Kuntaliiton ennakkollisten valtionosuuslaskelmien mukaisina. Valtakunnallisten valtionosuuslaskelmien muuttuessa myös kunnan valtionosuuksien määrää päivitetään ajantasaisesti.

Raision kaupungin väkiluku jatkaa positiivista kasvua. Väkiluvun ennustetaan kasvavan vuosittain yhden prosentin. Vuoden 2023 lopun väkilukuarvio on 25 211 asukasta ja vuoden 2024 lopun väkilukuarvio on 25 463 asukasta (v. 2022 24 961 as.).

Suomen hallituksen syksyllä olevan budjettiriihen päätöksistä aiheutuvat vaikutukset tulee huomioida toimialojen talousarvion laadinnassa.

Lautakuntien esittämät toiminnalliset muutosehdotukset sekä kaupunginjohtajan ehdottama 1,3 M€ kulusopeutus huomioiden vuoden 2024 kaupunkitasoinen tulos toteutuisi seuraavasti:

Tuloslaskelma, M€	TP2022	TAM2023	ENN2023	TAE2024
Toimintatuotot	46,2	16,3	16,3	16,7
Toimintakulut	-189,5	-78,2	-78,2	-81,1
Toimintakate	-143,3	-61,9	-61,9	-64,4
Vuosikate	13,7	10,9	17,5	10,9
Tulos, M€	2,3	3,0	9,6	2,8
Taseen kertynyt yli-/alijäämä	23,9	26,9	33,5	36,3

TP2022, TAM2023 ja ennuste 2023 ovat mukana vertailua varten.

Huom! Taulukkoa päivitetään, mikäli taustatietoihin tulee muutoksia.

Tämänhetkisillä tiedoilla vuoden 2024 tulos on 2,8 M€. Taloussuunnitelmavuosien tulokset tämänhetkisillä tiedoilla ovat 2025: 1,3 M€ ja 2026: 0,0 M€.

Taloussuunnittelun periaatteet lautakunnille ja toimialoille

Lautakunnille annetaan kehys, jotta varsinainen taloussuunnittelu voidaan aloittaa kesän aikana. Kehystä päivitetään alkusyksyllä, mikäli taloudellinen toimintaympäristö tai muut kehukseen vaikuttavat parametrit muuttuvat. Myös lautakunnittaista kehystä päivitetään ja tarkennetaan tarvittaessa koko kaupungin kehyslaskelman tarkentuessa (esim. laskelmiin vaikuttavien toimialojen toiminnallisten tekijöiden, verotuloennusteiden tai valtionosuuslaskelmien muuttuessa).

Taloussuunnittelussa lautakuntien tulee keskittyä strategian toimeenpanoon ja mittarointiin, kasvukaupungin kulukasvun hillintään ja vallitsevien toimintatapojen rohkeaan ja muutokset kehittelemiseen olemassa olevien resurssien puitteissa.

Toimintakulujen kasvuksi sallitaan lautakunnittain taulukossa esitetyt kasvuprosentit. Mikäli lautakunnat esittävät kehysten ylittäviä menolisäyksiä, lautakunnan tulee esittää vastaava tulonlisäys tai tehostamiskeino, jotta lautakunnan netto pysyy raamin mukaisena. Tulevien vuosien massiiviset investointitarpeet, niiden tuoma paine vuosikatteen vahvistamiselle sekä yleisesti epävarmat talousnäkymät tarkoittavat, että toimialoilla tulee hillitä menokasvua.

Kaikkien menolisäysten tulee olla edellisen ohella strategian kautta perusteltuja.

Mahdollisten uusien vakanssien perustaminen tulee perustella strategian ja vaikuttavuuden kautta sekä pohtia vaihtoehdot tavoitteiden saavuttamiseksi ilman uutta omaa rekrytointia. Yksiköiden tulee varautua taloussuunnitelmakaudella eteen tuleviin sopeuttamistarpeisiin säilyttämällä taloussuunnittelussa liikkumavaraa niin vakanssien kuin muiden toimintakulujen osalta. Esimerkiksi vakanssiesitykset tulee arvioida vakanssit määräaikaisina, hankerahoituksella tai seudullisina yhteisrekrytoineina. Lisäksi lautakuntien tulee dokumentoidusti eritellä vuoden 2023 loppuun päättyvät määräaikaiset vakanssit ja tehdä näiden osalta tarkastelu tehtävän hoitamisen vaihtoehtoisista tavoista.

Lautakuntaakohtaiseksi raamiksi vuodelle 2024 ehdotetaan seuraavaa:

Lautakunnat	TAM2023			TAE2024			Muutos TAE2024 vrt. TAM2023			Muutos TAE2024 vrt. TAM2023 %		
	Tuotot	Kulut	Netto	Tuotot	Kulut	Netto	Tuotot	Kulut	Netto	Tuotot	Kulut	Netto
Ulkoiset tuotot ja kulut, M€												
Kaupunginhallitus	5,3	-11,0	-5,7	5,5	-11,4	-5,9	0,2	-0,4	-0,2	4,2 %	4,0 %	3,8 %
<i>Kh, konserni</i>	2,3	-7,0	-4,7	2,3	-7,3	-4,9	0,0	-0,3	-0,3	0,2 %	4,0 %	5,9 %
<i>Kh, kaupunkikehitys</i>	3,0	-4,0	-1,0	3,2	-4,2	-0,9	0,2	-0,2	0,1	7,3 %	4,0 %	-6,0 %
Lupalautakunta	0,8	-1,3	-0,6	0,8	-1,4	-0,6	0,0	-0,1	-0,1	0,0 %	4,0 %	9,6 %
Infralautakunta	5,3	-21,3	-16,0	5,3	-21,8	-16,5	0,0	-0,5	-0,5	0,0 %	2,2 %	3,0 %
Sivistyslautakunta	4,0	-40,6	-36,6	4,1	-42,4	-38,2	0,1	-1,8	-1,7	3,4 %	4,5 %	4,6 %
Vapaa-aikalautakunta	0,9	-4,0	-3,1	0,9	-4,2	-3,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0 %	2,5 %	3,3 %
Koko kaupunki	16,3	-78,2	-61,9	16,7	-81,1	-64,4	0,4	-2,9	-2,5	2,2 %	3,7 %	4,1 %

3) Valmistelussa huomioitavat käytännön asiat

1. Talousarvion tallennuspohjat

Talousarvion laadinta tapahtuu kesäkuussa käyttöön otettavassa taloussuunnitteluohjelmassa. Toimialojen talousvastaavat vastaavat vastuualueensa käyttäjien ohjeistamisesta järjestelmän käytössä ja lukujen syötössä.

Talousarvio laaditaan tili- ja kustannuspaikkatasolla ja syötetään järjestelmään palvelualueilla.

Kaikki materiaali, joka liitetään osaksi talousarviokirjaa, tallennetaan T-asemalle kansioon TA2024 (joka lautakunnan omaan kansioon). Tässä ohjeessa mainitut taloussosion liitelomakkeet sekä lautakuntien raportoinnissa käytettävä pohja ovat käytettävissä elokuun aikana. Lautakunnan talousvastaavat vastaavat lomakkeiden tietojen täytöstä ja lomakkeiden lukujen sekä muiden tietojen oikeellisuudesta.

Riskienhallinnan osiosta ja riskienhallinnan osion liitteistä ohjeistetaan lautakuntia erikseen päätöksentekopalveluiden hallintojohtajan toimesta.

2. Palkat ja henkilöstökulut

- a) Henkilöstöpalveluiden palkkaohjelman pääkäyttäjät valmistelevat edellisvuotiseen tapaan palkkaliitteet palvelualueittain kunkin toimialan käyttöön. Palkkaliite ajetaan kesäkuun lopun tilanteesta ja koko kaupungin luvut sisältävä palkkaliite toimitetaan kirjanpitopäällikölle. Kirjanpitopäällikkö toimittaa liitteestä lautakuntiin menevät tiedot viikolla 33. Kirjanpitopäällikön välittämät palkkaliitteet tarkistetaan palvelualueilla lautakunnan talousvastaavan koordinoimana ja lautakunnan talousvastaavan ohjeistuksen mukaisesti.
- b) Vakituisten henkilöstön palkat (tilit 4002, 4004, 4022, 4024) talletetaan taloussuunnitteluohjelmaan lautakunnan talousvastaavan toimesta palvelualueilla tarkastettujen palkkaliitteiden perusteella sisältäen neljän prosentin palkankorotusvaran.
- c) Myös muun kuin vakituisten henkilöstön palkat (määräaikaiset, sijaiset, erilliskorvaukset, tuntipalkat) budjetoidaan ja talletetaan taloussuunnitteluohjelmaan lautakunnan talousvastaavan toimesta.
- d) Toimialojen tulee ottaa palkkaliitteiden tarkastuksessa realistisesti huomioon henkilöstön lisäykset ja vähennykset. Palkkaliitteisiin tulee korostetusti merkata sinne lisätyt uudet vakanssiehdotukset sekä niiden arvioitu vuosipalkkakustannus ilman sivukuluja. Kaikki lisäykset tulee esittää talousarvioesityksessä vakanssilomakkeella.
- e) Läpikäydyt palkkaliitteet toimitetaan talouspalveluihin kirjanpitopäällikölle sen jälkeen, kun kaikki palkat on syötetty lautakunnan talousvastaavan toimesta taloussuunnittelujärjestelmään. Läpikäydyt palkkaliitteet säilytetään talouspalveluissa dokumentaationa palkkakulujen täsmäämistä varten.
- f) Mikäli toimiala esittää henkilöstökulujen lisäyksiä muutoin kuin uusien vakanssien perusteella, kulujen lisäyksen perusteet tulee esittää kaupunginjohtajan, talousjohtajan ja kirjanpitopäällikön kanssa käytävissä talousarviokeskusteluissa.
- g) Uudet esitettävät vakanssit ovat mukana lautakuntaesityksessä. Uudet vakanssit esitetään kaikkien lautakuntien osalta samanlaisella lomakkeella (Liite 1). Mikäli lautakunnalla on

useampia vakanssiesityksiä, niistä tehdään yhteenveto (Liite 2). Liitepohjat ovat saatavilla T-aseamalla TA2024-kansiossa elokuun aikana.

- h) Palkkojen sivukuluprosentit määrittyvät Kevan budjetointiohjeista. Sivukuluprosentit tallennetaan ohjelmaan keskitetysti ja suunnitteluohjelma laskee sivukulut automaattisesti.

Poikkeukset:

Palkkatileille (ml. tilit 4034, 4039) ja sivukulutileille (4100, 4101, 4110, 4150, 4160, 4170, 4180) EI saa kirjata toimialoilla mitään, vaan ne tehdään talouspalveluissa keskitetysti.

Esa Ilanti arvioi ja kirjaa käsin Vael-varauksen (opettajat) tilille 4111.

- i) Eläkemenoperusteiset eläkemaksut (tili 4101) tallennetaan keskitetysti talouspalveluissa. Varhaiseläkemenoperusteisia eläkemaksuja ei enää peritä, joten tili 4102 jää tyhjäksi.
- j) Jaksotustileille (4060, 4061, 4062, 4130, 4131, 4132, 4190, 4191, 4192) ja aktivointitileille (4065, 4135, 4200, 4480, 4640, 4990) EI saa kirjata mitään.
- k) Luontoisetutileille (4080, 4081) EI saa kirjata mitään.
- l) Työllisyystulot ja -menot (tilit 3300 ja 4949 KP271011) arvioidaan/kirjataan kaupunkikehityspalveluissa.

3. Sisäiset erät

Kirjanpitopäällikkö lähettää kesäkuun aikana sisäisten erien taulukkopohjat toimialojen vastuuhenkilöille sähköpostitse. Taulukot tulee lähettää vastausviestinä sähköpostin liitteenä excel-muodossa **15.8.2023** mennessä. Sisäiset erät siirretään taloussuunnitteluohjelmaan keskitetysti.

4. Vyörytykset

Vyörytysajo tehdään taloussuunnitteluohjelmassa kaikille samanaikaisesti infralautakunnan talouspäällikön kirjanpitopäällikölle ilmoittamana ajankohtana.

Tilapalveluiden yhteiskustannuspaikkojen (632010, 633010, 634010, 635010, 636010) ulkoiset ja sisäiset menot vyörytetään tietyille tilapalveluiden kustannuspaikoille sovittujen vyörytysperusteiden mukaisesti.

5. Investoinnit

- a) Investointihankkeet

Kaikkien investointiehdotusten tulee pohjautua tarveselvitykseen.

Investointeja koskevat esitykset tehdään investointikohteittain. Ne toimialojen investoinnit, jotka johtavat rakentamiseen, ilmoitetaan infrapalveluihin.

Infrapalvelut toimittaa investointihanketiedot projekteittain erillisillä exceleillä kirjanpitopäällikölle järjestelmään tallennettavaksi.

- b) Käyttöomaisuusinvestointeja (10 000 € -) käydään läpi toimialojen vastuujohtajien, talousvastaavien, kaupunginjohtajan, talousjohtajan ja kirjanpitopäällikön kesken käytävissä talousarviokeskusteluissa viikoilla 33-35.

Käyttöomaisuusirtaimistojen hankintaesitykset kootaan keskitetysti. Toimialat täyttävät Käyttöomaisuushankinnat-lomakkeen (Liite 3) ja lähettävät lomakkeen kirjanpitopäällikölle 7.9.2023 mennessä. Tiedot ovat tulostettavissa 16.9.2023. Mikäli toimialojen lomakkeiden palautus viivästyy, siirtyy aikataulu tulostettavuuden osalta vastaavasti myöhemmäksi. *Huom! Toimialat eivät merkitse lomakkeelle projektinumeroa, vaan se tehdään keskitetysti talouspalveluissa.*

- c) Kaupungin ja vesihuollon investointiohjelma 2024-2026 raportoidaan infrapalveluiden toimesta. Investointiohjelma tulee lähettää excel-muodossa kirjanpitopäällikölle ja talousjohtajalle.
- d) Kunnallisteknisten investointien hankekohtaiset perustelut 2024 raportoidaan infrapalveluiden toimesta. Hankekohtaiset perustelut tulee lähettää word-muodossa kirjanpitopäällikölle ja talousjohtajalle.
- e) Talonrakentamishjelma 2024-2028 raportoidaan infrapalveluiden toimesta. Talonrakentamishjelma tulee lähettää excel-muodossa kirjanpitopäällikölle ja talousjohtajalle.
- f) Talonrakentamishjelman 2024-2028 hankekohtaiset perustelut raportoidaan infrapalveluiden toimesta. Hankekohtaiset perustelut tulee lähettää word-muodossa kirjanpitopäällikölle ja talousjohtajalle.

6. Poistojen simulointi

Poistot simuloidaan talouspalveluissa toimialojen ilmoittamien omaisuususerien perusteella. Kirjanpitopäällikkö lähettää tietojen keräämistä varten erilliset excel-tiedostot syksyn aikana.

7. Talousarviokirjassa esitettävät taloudelliset tavoitteet

Taloudelliset tavoitteet -pohja (Liite 4) on T-asemalla TA2024 ohjeet ja liitteet -kansiossa.

Toimialajohtaja ja toimialan talousvastaava vastaavat yhdessä siitä, että taloudelliset tavoitteet ovat realistiset ja perustuvat vastuualueen toimintasuunnitelmaan.

Taloudellisten tavoitteiden tiedot raportoidaan kaikkien vastuualueiden osalta yhdenmukaisen formaatin mukaisella excel-pohjalla.

Taulukkoon päivitetään edellisen vuoden TP-luvut, TAM2023-luvut ja TA2024-luvut keskitetysti talouspalveluissa sen jälkeen, kun lautakunnan kaikki luvut on syötetty ja valmiina Taloussuunnittelujärjestelmässä. Tämän jälkeen lautakuntien lukuja ei enää saa muuttaa järjestelmään. Talousvastaavat lähettävät sähköpostitse tiedon taloussuunnittelijalle (timo.ojala@raisio.fi), kun lautakunnan luvut ovat valmiit. Talousvastaavat kuittaavat valmiin taulukon tietojen oikeellisuuden sähköpostitse taloussuunnittelijalle.

Valmis, TA-kirjaan tuleva tiedosto talletetaan T-asemalle TA2024-kansioon nimellä:

Taloudelliset tavoitteet_TA2024_Lautakunnan nimi_V

Alkuperäinen tiedosto jätetään nykyisellään kansioon.

4) Talousarviokirjassa esitettävät strategiset tavoitteet ja riskianalyysi

1. Strategiset tavoitteet

Raision kaupungin strategia hyväksyttiin syksyllä 2022. Toiminnallisten tavoitteiden ja mittareiden päivitys tehdään talousarviovalmistelun yhteydessä kunkin lautakunnan strategisten tavoitteiden taulukkoon.

Toiminnalliset tavoitteet esitetään koko kaupungin talousarviokirjassa seuraavasti:

- Kaupunkitasoiset tavoitteet
- Palveluiden tavoitteet
 - Konsernipalvelut
 - Kaupunkikehityspalvelut
 - Infrapalvelut
 - Sivistyspalvelut
 - Vapaa-aikapalvelut

Toimialajohtajat, vastuualuejohtajat ja palvelualuejohtajat vastaavat johtamansa toiminnan tavoitteiden valmistelusta ja koordinoinnista kaupunginjohtajan ohjeistuksen mukaisesti. Toiminnalliset tavoitteet valmistellaan samanmuotoisesti otsikoiden (Liite 5). Toiminnalliset tavoitteet käsitellään asianmukaisessa toimielimessä talousarvioesityksissä. Toiminnalliset tavoitteet esitetään koko kaupungin talousarviokirjassa lautakunta-kohtaisessa osiossa.

Toimialajohtaja ja vastuualuejohtaja vastaavat, että toimialueensa toiminnalliset tavoitteet käsitellään lautakunnassa lautakunnan taloudellisten tavoitteiden yhteydessä. Koko kaupungin talousarviokirjaan liitettävät toiminnalliset tavoitteet talletetaan T-asetalle TA2024-kansioon.

2. Riskianalyysi

Riskianalyysi TA2024-talousarviossa

Riskianalyysi laaditaan toimielimittäin osana talousarvioprosessia kaupunginhallituksen hyväksymän (KH 14.12.2020 § 382) Raision kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaisesti. Riskien arviointi ja raportointi kytkeytyvät kiinteästi vuosittaiseen toiminnan ja talouden suunnittelu- ja raportointiprosessiin. Vuoden 2024 talousarvion valmistelussa vuosi sitten laadittuja riskianalyysijä arvioidaan uudelleen siten, että otetaan huomioon sen jälkeen ilmaantuneet uudet riski- ja uhkatekijät sekä arvioidaan, ovatko edellisvuonna esiin nostetut riskit edelleen ajankohtaisia ja onko niissä tapahtunut muutoksia.

Päätöksentekopalveluiden hallintojohtaja ohjeistaa talousarviokirjaan tulevasta riskianalyysivalmistelusta sekä talousarviokirjaan tulevasta riskitaulukoista erillisellä ohjeistuksella.

5) Talousarvion eri osioiden lisätiedot

Lisätieto- tai lisäohjeistustilanteissa taloudellisten asioiden osalta, olkaa suora yhteydessä talousjohtajaan, toiminnallisten tavoitteiden osalta kaupunginjohtajaan ja riskienhallinnan/riskianalyysin osalta hallintojohtajaan.

LIITTEET

- Liite 1 Vakanssiesitys, pohja
- Liite 2 Yhteenveto vakanssiesityksistä, pohja
- Liite 3 Käyttöomaisuushankinnat, pohja
- Liite 4 Taloudelliset tavoitteet, pohja
- Liite 5 Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet, pohja